

Тетяна Токарчук

(Кам'янець-Подільський, Україна)

ЕТОЛОГІЯ ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ СОБАК

Собаки, як і будь-які інші тварини, потребують певних умов навколишнього середовища. Умови зовнішнього середовища впливають на них, викликаючи ті чи інші відповідні реакції. Біологічний сенс цих реакцій полягає в тому, щоб пристосувати організм тварин до даних умов існування. Але пристосовність організму до умов зовнішнього середовища не безмежна, а обмежена. Зміни середовища, що виходять за межі пристосовності, особливо якщо вони настали раптово, порушують фізіологічні процеси у собак і можуть викликати у них захворювання.

Ключові слова: собаки, гігієна, навколишнє середовище, благополуччя.

Dogs, like any other animal, need certain environmental conditions. The conditions of the external environment affect them, causing certain appropriate reactions. The biological meaning of these reactions is to adapt the animal organism to the given conditions of existence. But the adaptability of the organism to the conditions of the external environment is not unlimited, but limited. Environmental changes beyond adaptation, especially if they occur suddenly, disrupt physiological processes in dogs and can cause them to become ill.

Key words: dogs, hygiene, environment, well-being.

На організм собак, їх здоров'я і працездатність впливають фізичні, хімічні, біологічні фактори навколишнього середовища, які порушують п'ять свобод добробуту тварин [2].

Тому створення належних умов утримання в приміщеннях, моціону і догляду за собаками, поряд з повнорационним годуванням, є запорукою їхнього здоров'я, тривалості життя і працездатності [3].

Поведінка – це спосіб життя й дій тварин у різних умовах. Вона виражає ставлення організму до різних явищ навколишнього середовища й спрямована на задоволення виникаючих у них потреб. Потреба є специфічна сила живих організмів, що забезпечує їхній зв'язок із зовнішнім середовищем для самозбереження й саморозвитку. Вона є джерелом активності організму в навколишніх умовах (П.В.Симонов).

До найбільш істотних біологічних потреб (благополуччя) живих організмів належать: потреби в їжі, воді, захисті від несприятливих факторів, продовженні роду, орієнтовно-дослідницька (потреба в інформації), у грі, наслідуванні, рухах, економії сил (потреба у відпочинку) та інше[1]. Потреби в собаки супроводжуються переживанням могутніх емоцій: голоду, спраги, статевого потягу, страху, гніву, злості, дружелюбного ставлення до людини (господаря) і ін. Академік І.П.Павлов писав: «Тварина так повинна реагувати на зовнішній світ, щоб всією відповідною діяльністю її було забезпечено її існування».

Найважливішими факторами благоустрою у службових собак є організація повноцінної *годівлі*, створення відповідних зоогігієнічних умов *утримання*, а також регулювання інтенсивності *використання* службових собак[6]. Для цього в місцях їх утримання забезпечують нормовану їх годівлю, оптимальну структуру раціонів з урахуванням віку, фізіологічного стану тварин, фізичного навантаження, кліматичних умов, здійснюють постійний контроль за наявністю в раціоні мінеральних і вітамінних компонентів. У разі виникнення хвороб, викликаних нестачею мікроелементів у кормах, за рекомендацією ветеринарних фахівців до раціону додають ті мікроелементи, яких бракує[4]. Для того, щоб забезпечити максимальний вміст вітамінів у раціоні службового собаки, натуральні корми згодують лише свіжоприготовленими, вводять у раціон сухі овочі та фрукти, сире м'ясо, молочні продукти або переводять службових собак на харчування

збалансованими сухими кормами та спеціальними консервами. Під час призначення кормових добавок треба враховувати якість продуктів харчування та результати біохімічного дослідження крові, одержані при диспансеризації [6].

Службові собаки розміщуються лише у просторих, сухих, чистих і зручних для відпочинку приміщеннях (вольєрах) з достатнім доступом сонячного світла та свіжого повітря. За кожним службовим собакою закріплюється вольєра таких розмірів: ширина - 1,5 метра, висота - 2 метри, довжина - 5 метрів. У задній частині вольєри обладнується кабіна (зимовище) таких розмірів: ширина - 1,5 метра, висота - 2 метри, довжина - 2 метри. У передній стінці вольєри обладнуються двері висотою 1,8 метра та шириною 0,8 метра. Кабіна обладнується дверима висотою 1,7 метра та шириною 0,7 метра. У нижній частині дверей кабіни обладнується лаз розміром 0,4 x 0,5 метра. На дверях вольєри прикріплюється табличка із зазначенням номера вольєри, клички службового собаки й прізвище інспектора-кінолога. У місцевостях із холодним і помірним кліматом у середині кожного зимовища встановлюється дерев'яна будка. У приміщеннях, де утримують собак в холодний період року, бажана температура повітря в межах 15-16 °С. Нормальний фізіологічний стан собаки вимагає постійної температури її тіла, яка коливається від 37,5 °С до 39 °С. Перегрів організму тварини (тепловий удар) виникає при недостатній тепловіддачі в жаркий період року в приміщенні без достатнього повітрообміну, особливо при утриманні собак у намордниках (якщо таке вимагається!). На противагу перегріву різке охолодження організму в холодний період, особливо на протязі, може викликати простудні хвороби, такі як ларингіт, плеврит, бронхіт, бронхопневмонія, а іноді і обмороження. На собаку негативно впливає підвищена вологість повітря, тому відносна вологість його в закритих приміщеннях повинна знаходитися в межах 40-70% при зазначеній вище температурі повітря. Рухливість повітря має значення для організму собаки не менше, ніж температура і вологість повітря. Оптимальна рухливість повітря в приміщеннях в холодний період року може коливатися від 0,2 до 0,3 м/с. У місцевостях зі спекотним кліматом вольєри облаштовуються дерев'яними

настилами. У теплу пору року в приміщеннях для собак нерідко з'являються членистоногі комахи, які турбують тварин і завдають шкоди їх здоров'ю. Деякі з них є переносниками інфекційних захворювань. Великої шкоди завдають мишоподібні гризуни – щури і миші. Для боротьби з членистоногими стелі і стіни павільйонів і кухонь обприскують інсектицидами. Найбільш ефективні для цієї мети 1,5%-ний розчин хлорофосу, 0,2%-ві розчини діброма, неоцідола, ціодрина, трол і ін. Для захисту собак від комарів і інших жалких комах досить ефективна масляниста рідина диметилфталат (дибутилфталат), яку за допомогою ганчірки наносять тонким шаром на шерсть. Проти гризунів найбільш ефективні приманки з зоокумарином, поїдання яких викликає отруєння. Чистять собак з метою видалення з поверхні вовняного покриву лупи, пилу і бруду, що потрапляють на шкіру і шерсть. Переведення службового собаки з однієї вольєри в іншу, а також розміщення нових службових собак здійснюються лише після старанної механічної чистки й дезінфекції вольєри. У повітрі приміщень, де утримуються собаки, завжди присутні мікроорганізми і цвілеві гриби. Допустиме їх кількість коливається від 10 до 15 тис. в 1-ці повітря. Допустимі концентрації газів в повітрі приміщення складають: аміаку до 10 мг/м³, сірководню до 2 мг/м³, вуглекислого газу до 0,15%. При неретельному прибирання приміщення вміст цих газів збільшується, що може негативно вплинути на організм собак [2].

Догляд за службовими собаками здійснюється з метою створення найбільш сприятливих умов для забезпечення їх здоров'я та працездатності [5]. Заходи, пов'язані з доглядом за службовими собаками, зазначаються в інструкції про утримання службових собак і догляду за ними, затвердженій керівником митниці Держмитслужби (Департаменту). Під час догляду за службовим собакою потрібно використовувати спеціальні аксесуари, дотримуватися правил особистої гігієни та заходів безпеки. Щоденний огляд службового собаки проводиться до та після роботи, занять, тренувань, а також під час годівлі, чищення та вигулу. Під час

огляду береться до уваги загальний стан службового собаки, його вгодованість, стан шерстяного покриву та справність предметів спорядження та інвентарю.

Огляд проводиться в такій послідовності:

1) огляд спорядження: перевіряється справність повідка та нашійника;

2) огляд собаки:

очі: за станом очей можливо частково визначити загальний стан собаки; *вуха:* у вушних раковинах можуть бути кліщі, вушна сірка. У разі захворювання вух можливі гнійні виділення та неприємний запах; ротова порожнина: стан *зубів*, виявлення сторонніх предметів; *ніс:* виявлення подряпин, гнійних виділень; *лапи:* виявлення порізів подушок і скалок у них; *шерстяний покрив:* загальний стан, наявність блиску, виявлення паразитів; *пульс:* нормальний пульс дорослого собаки має частоту 70-120 ударів за хвилину.

Під час вигулу слід давати собаці можливість побігати, пострибати, водночас необхідно стежити за тим, щоб службовий собака не поїдав знайдений корм і не вступав у контакт з іншими тваринами.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. О.В.Іванова, М.І.Гиль, Т.В.Литвиненко, С.С.Шевченко, А.О.Трофименко /під редакцією О.А.Трофименка Біологія собаки. Навчальний посібник /О.В.Іванова, М.І.Гиль/ під ред. О.Л.Трофименка. – Миколаїв, 2010. – с. 351
2. Демчук М. В. Захворюваність собак в умовах племінних розплідників / М. В. Демчук, В. П. Руденко, О. В. Стаєнний // Науковий вісник Львівської національної академії ветеринарної медицини імені С. З. Гжицького. Львів, 2005. Т. 7. № 3 (26), Ч. 1. С. 28-32.
3. Демчук М. В. Способи утримання та профілактика неврозів у службових собак /М. В. Демчук, О. В. Стаєнний // Науковий вісник Львівської національної академії ветеринарної медицини імені С. З. Гжицького. Львів, 2006. – Т. 8. – № 2 (29). Ч. 4. С. 56-59.

4. Стаєнний О. В. Вологість та температура повітря в приміщеннях при розведенні службових собак породи німецька вівчарка в умовах племінного розплідника О. В. Стаєнний Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. Львів, 2006. В. 7. № 3, 4. С. 271-273.
5. Стаєнний О. В. Порівняльна оцінка дезінфікуючих властивостей «Virkon S» і «Кристал-900» в умовах племінного розплідника службових собак О. В. Стаєнний Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Львів, 2007. Т. 9. – №4 (35) . Ч. 1. С. 125-128.
6. Стаєнний О. В. Розвиток поведінки собак та періоди чутливості О. В. Стаєнний Науковий вісник Львівської національної академії ветеринарної медицини імені С. З. Гжицького. Львів, 2007. Т. 9. № 1 (32). С. 384-388.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Токарчук Тетяна Сергіївна – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри гігієни тварин та ветеринарного забезпечення кіннологічної служби Національної поліції України ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»; тел. 096 10 34 930; ttocarchuk@gmail.com; сертифікат: **ТАК**; про конференцію дізналась - уже співпрацюю давно.